

JOAN BAPTISTA CANYELLES I BOSQUETS, CAPITÀ DE LA CARRERA D'AMÈRICA DE LA MATRÍCULA DE TORREDEMBARRA (1749-1809)

Josep M. Sanet i Jové

Joan Baptista Canyelles i Bosquets fou batejat l'1 de març de 1749 a l'església parroquial de Sant Pere de Torredembarra¹. Era fill del mariner Joan Canyelles i Rabassa i de Teresa Bosquets i Girona². Es va casar dues vegades: la primera, el 23 de març de 1777, amb Maria Ivern i Pujol, filla del també mariner Joan Ivern i de Rosalia Pujol³, tots dos de Torredembarra, i la segona amb Teresa Ginera⁴.

Ens cal recordar que quan un patró de tràfic pràctic passava de navegar del Mediterrani a l'Atlàntic, per anar a Amèrica, era qualificat de capità i continuava essent la màxima autoritat a bord, independentment de la necessitat de portar un pilot de derrota i, a vegades, un agregat (estudiant de nàutica en pràctiques).

La primera vegada que trobem al nostre personatge capitanejant un vaixell, concretament *El ángel de la guarda*, és el 13 d'agost de 1787 en què, davant l'Escribania de Marina de Cadis, va fer jurament tot afirmant que els propietaris de l'embarcació eren espanyols⁵.

Un coneixement d'embarcament, datat a Cadis el 29 d'octubre de 1788, ens indica que va transportar fins a Salou una bóta amb pisa de quarts consignada a Francesc Borràs. L'import d'aquest noli fou de cinc pesos sencills (aquesta moneda imaginària equivalia a 15 rals de billó)⁶.

¹ AHAT (Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona) = PSPTo (Parròquia de Sant Pere de Torredembarra). Baptismes, 1723-1753, f. 240.

² Rovira i Gómez, Salvador-J.: *La gent de mar de Torredembarra*. Tarragona: Publicacions «Paratge Tarragoní», 1992, p. 71.

³ AHAT. PSPTo. Matrimonis, 1703.1802, f. 61v.

⁴ AHAT. PSPTo. Òbits, 1792-1871, f. 240.

⁵ Sanz Trelles, A.: Catálogo de la Escribanía de Marina de Cádiz (1778-1883). Sevilla: Junta de Andalucía. Consejería de Cultura, 2006, p. 71.

⁶ AHT (Arxiu Històric de Tarragona). FM (Fons Moragas), sign. 1494.

Val a dir que *El ángel de la guarda*, de 200 tones d'arqueig, surt citat indistintament com llondro, polacra o bergantí i tota la informació que disposem de Canyelles com a patró, és patronejant aquest veler.

El febrer de 1790 adquirí d'Antoni Roig i Pujals, mestre de cases, una botiga de 450 metres quadrats a la platja de Torredembarra per la qual pagà 300 lliures. Dos anys més tard, Joaquim Fontanilles i Virgili, comerciant i familiar del Sant Ofici, li va fer un establiment (contracte pel qual es concedia un immoble o terreny ten emfiteusi) de 9 jornals de terra a la partida torrenca del Camí de la Pedrera⁷. El 13 de setembre de 1793 arribà a Barcelona procedent d'Ayamonte i Salou, després de 23 dies de navegació, amb un carregament de tonyina⁸.

El 17 de gener de 1794 va obrir a Barcelona el registre de càrrega per anar a San Juan de Puerto Rico i el va tancar el 17 de març. De camí cap a Amèrica, el 30 d'abril, va fer escala a Màlaga, provinent de Benicarló⁹. En aquest viatge s'endugué amb ell al seu fill Joan Baptista, al comerciant torrenc Josep Font i a Jaume Guasc, de Creixell¹⁰, els dos darrers anaven de sobrecàrrec, doncs havien embarcat mercaderies pròpies, i portaven d'ajudants a Francesc Casassús i a Pau Fuster¹¹.

A final d'octubre de 1795 va fondejar a Barcelona. Venia de l'Havana, Cadis i Tortosa i transportava 1.500 faneques de blat i cuirs¹².

L'any següent decidí fer un nou viatge al continent americà i per això, el 20 de febrer, obrí a Barcelona el registre de càrrega que tancà el 5 d'abril. Aquest cop volia anar a Montevideo¹³. Amb posterioritat a la data de tancament, va rebre dues aportacions de 200 lliures cadascuna a canvi marítim (el canvi marítim era diners manllevats pel patró d'un vaixell per a negociar-los, especialment en compravenda de mercaderies durant el viatge amb el compromís d'un premi l'una de Bartomeu Soler, de Barcelona, i l'altra de Ramon Argila i Trabal, ambdues al premi del 25%¹⁴. Abans de fer-se a la vela va formalitzar, en presència de l'agutzil de marina de la província marítima barcelonina, Josep Puig, el contracte de treball amb la tripulació establint-se que el capità ha noliejat el vaixell a 32 pesos per cada pipa. Es podria fer una estada, d'una durada de 4 mesos, a Montevideo per a efectuar la descàrrega i el cobrament dels nolis. Els mariners quedaven obligats a desestibar l'embarcació i, si era necessari, a repassar les veles. Una vegada enllestits tots els comptes i de retorn

⁷ Rovira i Gómez, Salvador-J.: *La gent*, p. 71.

⁸ *Diario de Barcelona*, 14-9-1793.

⁹ *Diario de Barcelona*, 27-1-1794, 20-3-1794 i 21-5-1794.

¹⁰ Rovira i Gómez, Salvador-J.: *La gent*, p. 71.

¹¹ AGI (Archivo General de Indias). Indiferente, 2119, n. 72.

¹² *Diario de Barcelona*, 29-10-1795.

¹³ *Diario de Barcelona*, 23-2-1796 i 6-4-1796.

¹⁴ ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó). Canvis marítims, 7/1, f. 22 i 230.

cap a Espanya, desembocat el Río de la Plata, es liquidarien els guanys a l'estil de la navegació catalana. Un 10% del total recaptat s'esmerçaria per a la rehabilitació de l'embarcació. La tripulació no es podia oposar si es decidia fer escala a l'Havana. Si durant el viatge moria el capità el substituiria el seu fill Joan Baptista. La companyia, segons aquest contracte, la formaven a més dels ja citats, Joan Baptista Arbolí, Pau Preses, fuster, Josep Soler, fuster, Joan Bernis, calafat, Ignasi Porta, Joan Carbonell i els grumets Miquel Ferrer, Pere Ferrer i Marià Giró. Per aquest viatge, l'autoritat de marina li lliurà el 16 d'abril la Reial Patent de Navegació un cop hagués estat avalat pel comerciant barceloní Josep Oliver per la quantitat de 4.000 lliures que era el valor estimat del bergantí¹⁵. Ja tot en regla salpà el dia 22 cap a Màlaga i Montevideo¹⁶.

La darrera notícia que tenim de Canyelles, com a traginer de mar, és del setembre de 1799 en què va desembarcar al port de Tarragona 40 quarteres de fesols¹⁷.

Sabem que, el 24 de maig de 1800, atorgà poders a Vicent Serrano, del Grau de València, perquè comparegués en nom seu davant les autoritats a fi de recuperar la barca de palangre de la seva propietat que, capturada pels anglesos, havia estat lliurada al patró Joan Domingo, del Grau¹⁸.

Canyelles i Bosquets va traspasar a Torredembarra el 6 d'abril de 1809 a l'edat de 60 anys¹⁹.

¹⁵ AHPB (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona). Notaria de Marina, 18, f. 335-339.

¹⁶ *Diario de Barcelona*, 23-4-1796.

¹⁷ APT (Arxiu del Port de Tarragona). Duana de Tarragona, sign. 185. A

¹⁸ Rovira i Gómez, Salvador-J.: *La gent*, p. 71-72.

¹⁹ AHAT. PSPTò. Òbits, 1792-1851, f. 240.